

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu na kuratorski
projekt wystawy w Pawilonie Polskim na
58 Międzynarodowej Wystawie Sztuki w Wenecji w 2019r.

Projekt: *Sieć neuronowa do wykrywania Polaków –
Janek Simon*

Kuratorzy: Joanna Warsza, Jan Sowa

Koncepcja wystawy

Realizacja Janka Simona dotyczy spekulacji na temat algorytmizowania tożsamości. Kilka miesięcy temu świat obiegły odkrycia polskiego naukowca Michała Kosińskiego z Uniwersytetu w Stanford, który twierdzi, że sztuczna inteligencja, na podstawie skanu twarzy, będzie umiała określić orientację seksualną, ale też poglądy polityczne, stan zdrowia czy też predyspozycję do np. alkoholizmu. Zainspirowany tymi odkryciami, Janek Simon proponuje stworzenie interaktywnej instalacji skanującej twarze odwiedzających pawilon, a także kreację i wizualizację algorytmicznego systemu głębokiego uczenia (typu Convolutional Neural Network), który nauczy się odróżniać Polaków od obywateli innych narodowości, a tym samym będzie częścią debaty na temat tożsamości, segregacji i nadzoru w epoce inteligentnych maszyn, profilowania twarzy jako informacji publicznej i jego prawnych, etycznych i społecznych konsekwencji.

Głównym celem projektu Janka Simona jest spekulacja na temat technologizacji tożsamości i nadzoru u progu wprowadzenia sztucznej inteligencji, i udział kultury wizualnej w tym procesie. Czy dostęp do tych technologii nie doprowadzi do potencjalnych podziałów na kolor skóry, na zdrowych i chorych, na starych i młodych, białych i czarnych lub na wschodnio lub zachodnio-europejczyków? Czy

twarz jest elementem informacji publicznej? Czy i jak wolno ją skanować, poddać analizie i obróbce? Jak widzą twarz inteligentne maszyny, algorytmy i sieć? I jak zinterpretują one twarze i profile Polaków, oraz tożsamość narodową? A jak innych odwiedzających pawilon?

Wizualizacje ukrytych warstw sieci neuronowych to sztuczny, nieludzki, naukowy obraz, bardzo daleki od wszelkich konwencji przedstawienia stworzonych przez człowieka, jednak być może właśnie on jest bliższy prawdy o tym co nas odróżnia każdego z nas od innych. Pozwoli on być może odkryć, na podstawie jakich cech dokonywane są stereotypizacje tożsamości np. wschodnich Europejczyków czy Polaków.

Doświadczenie pokazuje, że rasowym stereotypom i uprzedzeniom towarzyszy często jakiś rodzaj profilowania, czyli wyodrębniania z populacji i odmiennego traktowania jednostek ze względu na ich przynależność do określonej grupy. Skrajnym przykładem takiego zjawiska jest przemoc policyjna wobec czarnych obywateli USA, mnóstwo jest jednak innych: tendencyjne kontrole na lotniskach, gorsze traktowanie w restauracjach, odmawianie usług osobom z danej grupy etnicznej lub religijnej. W czasach powszechnej automatyzacji do tego rodzaju segregacji wcześniej czy później wykorzystane zostaną najpewniej systemy maszynowe działające w oparciu o algorytmu rozpoznawania obrazów i uczenia się. Tożsamość zostanie w ten sposób zalgorytmizowana. Do tego możliwego, niebezpiecznego scenariusza odnosi się proponowana realizacja Janka Simona. Jest ona zarazem konceptualną kontynuacją wcześniejszych realizacji artysty, który swojej pracy konsekwentnie eksploruje relacje między różnymi obszarami globalizującego się świata, a także programowaniem jako narzędziem jego konstrukcji.

Problem definiowania tożsamości na podstawie skanu twarzy wyświetli być może np. nierówności klasowych zakorzenionych w nierównym rozkładzie kapitału materialnego oraz symbolicznego. Krytyczna teoria socjologiczna, np. teoria systemów-światów Immanuel Wallersteina dość dobrze opisuje, jak zjawisko to wygląda na poziomie międzynarodowym, gdzie przyjmuje postać podziału na centrum i peryferie. Język analizy klasowej został w ciągu ostatnich dekad kompletnie wypchnięty z dyskursu publicznego, przez co narracje odnoszące się do tego typu nierówności zostały całkowicie zagarnięte przez dyskursy nacjonalistyczno-tożsamościowe. Prowadzi to do nasilania historycznych animozji pomiędzy narodami Europy oraz do prób rozwiązania problemu poprzez afirmowanie partykularnych tradycji i tożsamości narodowych. Proponowany projekt nie ma bynajmniej wzmacniać tego typu podejścia, ale raczej poprzez celowe przerysowanie wskazać problem i zachęcić do debaty na jego temat.

W świecie inteligentnych maszyn algorytmy będą mogły aresztować złodziei przed kradzieżą, przyjmować do szkoły dzieci genetycznie lepiej przysposobione do nauki, oraz odmawiać wstępu do klubu emigrantom z Europy Wschodniej. W jaki sposób sztuka i kultura wizualna mogą kształtować przyszłość sztucznej inteligencji, w czasach kiedy twarz jest informacją publiczną, z której odczytać można potencjalną tożsamość i wykorzystać ją na najrozmaitsze etyczne i nieetyczne sposoby. Tytuł nadchodzącego Biennale brzmi: "Obyś żył w ciekawych czasach" - sztuczna inteligencja je właśnie takimi czyni.

Sktót scenariusza wystawy

Realizacja Janka Simona dotyczy spekulacji na temat algorytmizowania tożsamości i potencjalnego określenia, na podstawie skanu twarzy, orientacji seksualnej, stanu zdrowia czy też być może tożsamości narodowej. Simon proponuje stworzenie interaktywnej instalacji skanującej twarze odwiedzających pawilon, a także kreację i wizualizację algorytmicznego systemu głębokiego uczenia (typu Convolutional Neural Network), który nauczy się odróżniać Polaków od obywateli innych narodowości, a tym samym będzie częścią debaty na temat tożsamości, segregacji i nadzoru w epoce inteligentnych maszyn, profilowania twarzy jako informacji publicznej i jego prawnych, etycznych i społecznych konsekwencji.

Prezentacja projektu w pawilonie składa się z czterech elementów:

1. Aplikacja skanująca twarze publiczności

System będzie w czasie rzeczywistym skanował twarze odwiedzających pawilon widzów i stosował algorytm do rozpoznania stopnia ich 'polskości'. Wyniki przedstawione zostaną na jednym z czterech znajdujących się w pawilonie monitorów

2. Galeria biometrycznych portretów Polaków.

Projekt zakłada realizację sesji fotograficznej której efektem będzie reprezentatywna ze względu na płeć i wiek baza biometrycznych portretów Polaków. Planujemy wykonanie około tysiąca fotografii, z których wybór zostanie zaprezentowany na wystawie.

3. Wizualizacja wewnętrznego działania sieci.

Zamontowana na ścianach aranżacja wydruków będzie wizualizacją tego jak widzi ludzi algorytm i jakie obrazy stwarzają w procesie rozpoznawania i kategoryzowania obrazów kolejne warstwy i filtry sieci.

4. Materiał filmowy

Na wystawie obecne będą dwa monitory z materiałem filmowym. Jeden będzie komentarzem do części poprzedniej natomiast drugi dotyczył będzie różnych kontekstów teoretycznych epoki sztucznej inteligencji.